

Józef Edward MOJSKI i Jan MORAWSKI

**Profil geologiczny interglacjału w Rokitnie
nad Wieprzem**

**Геологический профиль интергляциала
в Рокитне на Венже**

Interglacial Profile at Rokitno on the Wieprz

Materiał paleontologiczny dla stratygrafii utworów czwartorzędowych z terenu Lubelszczyzny jest coraz bogatszy, a ostatnio 3, 4, 8, 9), stwierdzono w wielu miejscach nowe stanowiska utworów interglacjalnych. Niektóre z nowoodkrytych osadów międzylodowcowych zostały już opracowane pod względem ilorystycznym (1, 2, 7), inne (8) znajdują się w stadium badania laboratoryjnego.

Odkrycie nowego punktu, gdzie występują osady interglacjalne ma zawsze doniosłe znaczenie, a zwłaszcza w tym przypadku, gdy zawierają one duże ilości dobrze zachowanych szczątków organicznych, — umożliwia to odtworzenie charakteru fauny i flory interglacjalnej, a także zorientowanie się na podstawie badań makropaleobotanicznych i analizy pyłkowej o warunkach klimatycznych interglacjału.

W celu zwrócenia uwagi na nowoodkryte stanowisko osadów interglacjalnych we wsi Rokitno nad Wieprzem autorzy zamieszczają niżej swoje spostrzeżenia.

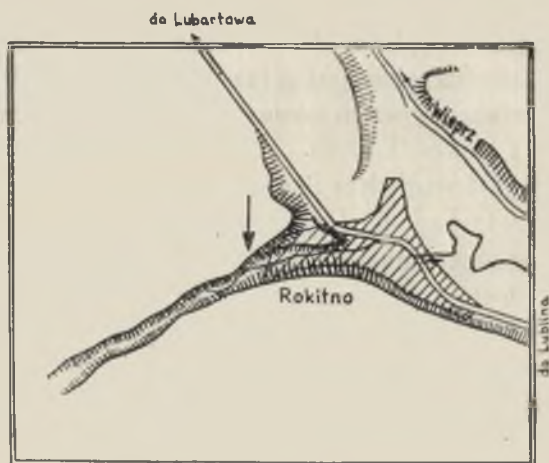
Późną jesienią 1952 roku podczas badań terenowych w okolicach Lubartowa napotkaliśmy w Rokitnie nad Wieprzem (około 10 km na SE od Lubartowa) interesujące odsłonięcie w utworach czwartorzędowych zawierające warstwę prawie na czarno zabarwioną z dużą

ilością gałązek, liści itp. szczątków organicznych, przykrytą serią osadów piaszczystych z głazami pochodzenia północnego.

Ponieważ w warstwie tej znaleźliśmy owoce leszczyny (*Corylus*), a więc elementu flory ciepłolubnej (10, str. 277), doszliśmy do wniosku, że mamy tu do czynienia prawdopodobnie z osadem interglacjalnym.

Dolinę, w której ten profil występuje, zbadaliśmy dokładnie w drugiej połowie listopada 1952 roku. Na skutek późnej pory roku i nieodpowiednich warunków atmosferycznych zdołaliśmy przeprowadzić jedynie badania orientacyjne, których wyniki przedstawione są poniżej.

P o ł o ż e n i e i s t o s u n k i g e o m o r f o l o g i c z n e o k o l i c y w s i R o k i t n o. Wieś Rokitno położona jest na terasie akumulacyjnej rozciągającej się wzdłuż lewego zbocza doliny rzeki Wieprz. Jest to obszar oddalony w kierunku północnym od Lublina o 17 km i leży już poza krawędzią Wyżyny Lubelskiej. Teren ten jest ciekawy ze względu na występowanie tu różnego typu osadów czwartorzędowych związanych ze strefą marginalną zlodowacenia środkowopolskiego (Varsovien I).

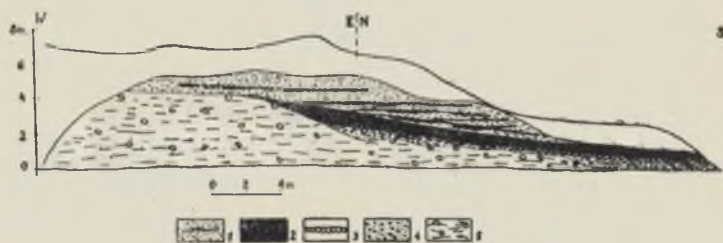
Rys. 1. Szkic sytuacyjny położenia serii osadów interglacjalnych we wsi Rokitno. Strzałka wskazuje miejsce skąd pobrane zostały próbki osadów interglacjalnych.

Pod względem geomorfologicznym można wyróżnić w najbliższej okolicy Rokitna następujące zasadnicze elementy:

- 1) Dno doliny Wieprza wznoszące się przeciętnie 149 m n. p. m. o kierunku SE — NW.

- 2) Terasę akumulacyjną wzniesioną do 15 m ponad dnem doliny. W spągowej jej części występuje interesująca nas warstwa.
- 3) Wierzchofinę dyluwialną osiagającą na SW od Rokitna wysokość 198 m n. p. m zbudowaną w stropie z utworów pokrywowych, tj. gliniastych piasków z dużą ilością żwirów i głazików, pod którymi występuje bądź glina morenowa, bądź piasek z głazami. Terasę rozcina w Rokitnie wąska i głęboka (do 10 m) dolinka długości 400 — 500 m, która łącząc się z dnem doliny Wieprza, gwałtownie się rozszerza. Dolinką tą płynie stały potoczek, źródła jego znajdują się na małym obszarze bagnistym w górnej części dolinki. Począwszy od tego miejsca w dół, zbocza dolinki są intensywnie podcinane przez potok i tworzą szereg dość dobrych odsłoneń grupujących się w dolnej części dolinki. W tych właśnie miejscach przeprowadzono badania i wykonano kilka płytkich szurfów.

Opis przekrojów. Przekrój I (Ryc. 2). Odsłonecie, które przedstawia zamieszczony poniżej przekrój znajduje się na lewym brzegu potoku, w dolnym odcinku dolinki, a więc w miejscu, gdzie dno jej gwałtownie się rozszerza łącząc się z zalewową terasą Wieprza.

Rys. 2. Przekrój geologiczny odkrywki Nr 1:

- 1) piasek, 2) warstwa złożona ze szczątków roślinnych, 3) bruk morenowy,
- 4) piasek gruboziarnisty ze żwirkiem, 5) mułek szaro-zielony.

Kolejność występujących tu utworów począwszy od stropu jest następująca:

- 1) 2 m. — piasek średnioziarnisty z domieszką części pylistych, zaznacza się w nim bardzo słabe, niewyraźne i nieregularne uwarstwienie. Istnieje tu kilka rozrzuconych soczewek lub cienkich poziomych warstewek złożonych ze szczątków organicznych łączących się z warstwą występującą niżej. W warstwie

znajdują się nieduże pojedyncze otoczaki skał pochodzenia północnego.

- 2) 0,3 — 0,55 m. — warstwa złożona z ogromnej ilości makroskopowych szczątków roślinnych, zwłaszcza gałązek ułożonych bezładnie. Pojedynczo występują żwirki kilkucentymetrowej średnicy. Barwa warstwy ciemno-brunatna, — upad wyraźny ku południowi. W warstwie tej znaleziono owoce leszczyny (*Corylus*).
- 3) 0,1 — 0,3 m. — bruk tworzący poziom nieciągły, złożony głównie z otoczków skał krystalicznych. Znaleziono w nim jedną płytkę silnie skrzemieniałego sarmackiego zlepu muszlowego, identycznego z utworami występującymi na Wyżynie Lubelskiej. Poziom bruku wykazuje wyraźny jednostajny upad w stronę współczesnego koryta potoku, gdzie bruk staje się bardziej zwarty, ciągły i zwięzły, przechodząc w prawej części odkrywki w warstwę o miąższości 0,5 m.
- 4) 0,2 — 0,5 m. — piasek o różnej wielkości ziarna z przewagą ziarn grubszych i żwirków. Żwirki mają często wygląd niemal nieotoczonych okruchów skalnych.
- 5) 1,0 — 4,0 m. — szaro-zielony mułek o dość zmiennym zabarwieniu bez szczątków organicznych, „chudy”, tkwią w nim pojedyncze żwiry i głązy dochodzące do 10 cm średnicy. Są to otoczaki skał krystalicznych i osadowych, wykazujące różny stopień zwietrzenia. Strop mułków opada z północy ku południowi, a więc od zbocza w kierunku podłużnej osi dolinki, przy czym strop mułków w partii przylegającej do zbocza ma barwę rdzawą, natomiast w prawej części odsłonięcia jest miejscami nieznacznie spiaszczony.

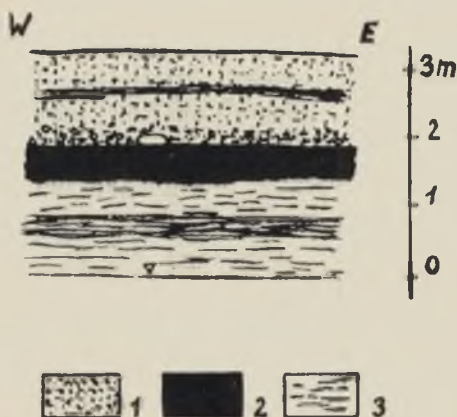
Przekrój 2 (Ryc. 3) — znajduje się obok strumyka, przy mostku w zachodniej części wsi Rokitno.

Począwszy od stropu odsłaniają się tu następujące utwory:

- 1) 1,0 — 2,0 m. — piasek w stropie jasno-szary, drobnodziarnisty, miejscami pylasty, niewyraźnie uwarstwiony. W dolnej części przedzielony namytą warstwą barwy szaro-brunatnej. W spągu piasku występuje duża ilość żwirków krystalicznych i kredowych, przeciętna ich wielkość wynosi 0,5 — 1,0 cm, rzadziej 2,0 cm. Znajduje się tutaj także duży krystaliczny otoczek o średnicy około 30 cm. Żwirki wykazujące średni stopień

otoczenia, przemieszane są z gruboziarnistym, nieregularnie i drobno uwarstwowionym — rdzawym piaskiem.

- 2) 0,5 m. — torf. Strop tej warstwy bardzo ostro i wyraźnie odcina się od piasku. Górne partie torfu mają barwę czarną i wykazują stosunkowo mało zwięzłą konsystencję, dolne zaś są ciemno-brunatne, zbite i twarde, wykazują wyraźne ślady zgniecenia i sprasowania. Warstwa torfu zawiera liczne makroskopowe szczątki roślinne.

Rys. 3. Profil odkrywki Nr 2,
1) jasno-szary piasek, 2) torf, 3) gytia.

- 3) 1,2 m. — gytia. W stropie barwa gytii jest siną, niżej brunatna, przechodząc ponownie w siną, a na poziomie lustra wody barwa osadu zmienia się na niebieskawą. Całość utworu jest zbity i twarda, w gytii występuje duża ilość całych i pokruszonych skorupek ślimaków oraz małżów między innymi skójki (*Union sp.*).

Należy dodać, że ponad opisanymi przekrojami znajduje się wszędzie kilka metrów utworów piaszczystych z glazami. Serii tej z braku czasu dokładnie nie przebadano. Jej spąg to warstwa 1 w przekroju 2-gim.

Szczegółowy profil utworów zalegających nad gytją podał A. Jahn w opublikowanej ostatnio monografii Wyżyny Lubelskiej (5, str. 29). Według niego na serię tę składa się (od dołu):

- 1) silnie żelazisty piasek rezydualny zawierający w spągu otoczki i glazy (do 30 cm średnicy) skał lodowcowych,

- 2) glina piaszczysta żółtawo-szara przeważnie z drobnymi głazami, chociaż trafiają się tu również duże bloki,
- 3) warstwowany mulek piaszczysty,
- 4) piaski terasowe, warstwowane, w których są rozrzucone duże bloki (do 1 m średnicy) skał lodowcowych o charakterze silnie rozwleczonego bruku.

Jak wynika z zamieszczonego w pracy A. Jahna rysunku (ryc. 5, str. 29) miąższość warstw 1-4 wynosi średnio 8 m. Warstwa pierwsza odpowiada naszej warstwie 1 w przekroju drugim.

Autorzy, analizując stosunki stratygraficzne utworów czwartorzędowych występujących między krawędzią Wyżyny Lubelskiej, a obszarem, na którym leży miasto Lubartów, przypuszczają, że osady interglacjalne w Rokitnie nad Wieprzem wiążą się genetycznie i wiekowo z paludinowymi utworami interglacjalnymi Syrniki opisanych w notatce tymczasowej przez M. Prószyńskiego i W. Karaszewskiego (8), a później przez W. Karaszewskiego (6).

Potwierdza to również opinia A. Jahna, który odkrył osady organogeniczne w kilku studniach w Rokitnie (5, str. 30) wiążąc je wiekowo z interglacjalem Syrniki i Czerniejowa.

Interpretacja wiekowa osadu na podstawach geologicznych jest niepewna, wobec nieznajomości utworów występujących pod serią organogeniczną. Jednakże kilkumetrowy nadkład osadów piaszczystych z głazami pozwala przypuszczać, że jest to akumulacja glacialna lub fluwioglacialna lodowca środkowo-polskiego (Varsovien I). Natomiast kopalna seria gytyli i torfu, — odpowiadałaby interglacjalemu paludinowemu poprzedzającemu to złodowacenie.

Wiek taki jest możliwy, jeśli zauważymy, że inne lepiej udokumentowane stanowiska tego rodzaju w dolinie Wieprza (Ciechanki Krzesimowskie, Łańcuchów, Syrniki), również zostały zakwalifikowane przez wielu autorów jako odpowiedniki interglacjalemu paludinowemu.

LITERATURA

1. Brem M. — Flora interglacjalna z Ciechanek Krzesimowskich. *Acta Geol. Pol.* Vol. III, 3. Warszawa, 1953.
2. Dyakowska J. — Roślinność plejstocenska w Nowinach Żukowskich. *P.I.G. Biuletyn* 67. Z badań czwartorzędu w Polsce, tom III. Warszawa, 1952.

3. Jahn A. — Materiały do geologii czwartorzędu północnej części arkusza Zamość 1 : 300.000. P.I.G. Biuletyn 66. Z badań czwartorzędu w Polsce, tom II. Warszawa, 1952.
4. Jahn A. — Profil utworów interglacialnych w Ciechankach Krzesimowskich koło Łęczny. Acta Pol. Vol. III. 3. Warszawa, 1953.
5. Jahn A. — Wyżyna Lubelska. Rzeźba i czwartorzęd. Prace Geograficzne Inst. Geografii Nr 7. Warszawa, 1956.
6. Karaszewski W. — O obecności dwóch starszych interglacjałów w profilu Syrnik. I. G. Biuletyn 69. Z badań czwartorzędu w Polsce, tom V. Warszawa, 1954.
7. Paszewski A. — Ślady interglacjału w Łańcuchowie nad Wieprzem. Annales Univ. M. C. S. Sectio B. Vol. 4. Lublin, 1950.
8. Prószyński M., Karaszewski W. — Notatka o profilu interglacialnym w Syrnkach nad Wieprzem, w powiecie lubartowskim. (Wiadomość tymczasowa). P.I.G. Biuletyn 66. Z badań czwartorzędu w Polsce, tom II. Warszawa, 1952.
9. Rühle E. — Profil geologiczny utworów plejstocenijskich w Nowinach Żukowskich. P. I. G. Biuletyn 67. Z badań czwartorzędu w Polsce. tom III. Warszawa, 1952.
10. Szafer Wł. — Zarys ogólnej geografii roślin. Wydanie drugie. Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Warszawa, 1952.

РЕЗЮМЕ

Во время полевых исследований района в 1952 г., авторами открыто новое интергляциальное местоположение в долине Вепжа около Rokitno (южнее Любартова).

Профиль интергляциальных образований состоит из органических веществ, содержащих ветви деревьев, среди которых найдены плоды орешника (*Corylus*), а также из торфа и гитии — изобилующих макроскопическими остатками растений, раковинами брюхоногих и пластинчатожаберных моллюсков (между прочим *Unio sp.*).

Эти вещества покрыты серией песков с валунами мощностью в несколько метров каждый, причем нижние пласты их неизвестны. Путем сравнения с известными уже интергляциальными профилями в долине реки Вепжа, авторы предполагают, что в этом случае мы имеем дело с осадками интергляциала (*Masovien⁻¹*), который предшествовал средне-польскому оледенению (*Varsovien 1*).

Рис. 1. Набросок местоположения серии интергляциальных осадков в деревне Рокитно. Стрелка указывает место, откуда были взяты образцы интергляциальных осадков.

Рис. 2. Геологический набросок места исследования № 1:
1) песок, 2) слой состоящий из остатков растений, 3) валунный горизонт, 4) крупнозернистый песок со щебнем, 5) серо-зеленый ил.

Рис. 3. Профиль места исследования № 2:
1) светло-серый песок, 2) торф, 3) гиттия.

S U M M A R Y

During geological researches in the year 1952 the authors discovered a new interglacial outcrop in the valley of the Wieprz river, near Rokitno (southwards from Lublin).

The profile of interglacial sediments consists of organogenic deposits containing branches of trees with fruits (*Corylus*) of the hazel tree here and there and of peat and *gyttia* abounding in macroscopic plant residues and shells of mollusks (among others *Unio* sp).

These interglacial sediments are covered by a layer of sands containing erratics. The thickness of these interglacial sediments amounts to several metres. The bottom of bed is unknown. By comparing this interglacial outcrop with interglacial profiles investigated till now in the valley of the Wieprz river the authors suppose it might be an interglacial deposit (Masovien I) belonging to the period preceding the Middle Polish Glaciation (Varsovien I).

Figure 1. Simplified map determining the place of appearance of a series of interglacial sediments at Rokitno village. The mark indicates the place from which samples of interglacial sediments were derived.

Figure 2. Geological profile of the outcrop No 1.
1. sand, 2. a layer containing residues, 3. boulders, 4. fine-grained sand and gravel, 5. grey-greenish silt.

Figure 3. Geological profile of the outcrop No 2.
1. light-grey sand, 2. peat, 3. *gyttia*.

